

Állásfoglalás a 2011-2020 európai energiasztratégiáról

Végrehajtó Bizottság, elfogadva: 2010. december 1-2

Bevezető rendelkezések

Ezen állásfoglalás célja, hogy a következő hónapokban kiindulópontként szolgáljon az ESZSZ és tagszervezeteinek energiapolitikai kampányaihoz. Az Európai Agenda miatt van erre szükség. Az Energiatanács a 2011-2020 európai energiasztratégiáját 2010. december 3-án tárgyalja. Ez a témakör az Európai Tanács állam- és kormányfőinek 2011. február 4-i tanácskozásán is napirendre kerül; a területre vonatkozóan 2011-ben jelentős stratégiai döntéseket fognak hozni. Ezért az ESZSZ alapvetően fontosnak tartja, hogy fenntartásainak és javaslatainak hangot adjon.

Az állásfoglalás részletes elemzést és részletes javaslatokat tartalmaz; az utolsó fejezetben az ESZSZ az EU 2020-ig terjedő energiapolitikájára vonatkozó 20 prioritását mutatja be, amellyel az ESZSZ és tagszervezetei kommunikációját is elősegíti a kampány során.

Bevezető

A 2011-2020 európai energiasztratégia az Európai Unió e területre vonatkozó jövőbeni tevékenységének sarokköveit határozza meg szorosan kapcsolódva a gazdasághoz, társadalomhoz és környezethez.

Az ESZSZ véleménye szerint az energiapolitika jelenlegi vitája megfelelő lehetőség arra, hogy szociálisan és gazdaságilag fenntartható, alacsony szénkibocsátású gazdaságot érjünk el demokratikusan ellenőrzött szabályozókkal, mindenki számára megengedhető árak biztosításával, az ellátás biztonságával, a keresleti oldal kezelésével és tisztességes munkahelyekkel. Tagjaink munkavállalóként és fogyasztóként értik, milyen jelentős a biztonságos, megbízható, fenntartható és megengedhető áru energia a gazdaság, a vállalatok és a társadalmak életében. Munkahelyeink és közösségeink életét erőteljesen befolyásolja egy olyan világos politika, mely biztosítja, hogy az energia közérdekű szolgáltatás legyen.

Ebből a szempontból nézve a koherens uniós energiapolitika alapvető feltétele az alacsony szénkibocsátású gazdaságra való igazságos áttérésnek. Ezen túlmenően, az energia egyaránt lényeges forrása az üvegházhatású gáz kibocsátásnak, de az európai ipar legfontosabb termelő tényezője is.

¹ ESZSZ (2010): Állásfoglalás az európai fenntartható New Dealről és Cancun felé vezető útról:

Az ágazataink erőteljesen globalizált piacokon versenyeznek. Törékeny gazdasági helyzetben, a válságból való kilábalás közepette az európai ipart alááshatják a gyorsan emelkedő villamos energia árak, az energiaellátás akadozása és az alapvető nyersanyagok mértéktelen nemzetközi szintű növekedése. A villamos energia ára tegeye lehetővé a vállalatok fennmaradását, bár a magasabb árak az európai iparban az energiahatékonyság erősödéséhez és az alacsony kibocsátáshoz és innovációs beruházásokhoz járultak hozzá.

A versenyképes energiaár költséget, amelyet szabályozott árakkal, valamint olyan intézkedésekkel és politikákkal érünk el, amelyek fokozottabb energiahatékonyságot igényelnek, az ESZSZ az európai ágazatok fennmaradásának és átalakulásának esélyét növelő tényezőnek tekinti, mely segíti a zöldebb termelési módszerek és Európában a gyártóipari foglalkoztatás elterjedését. Következésképpen az ESZSZ politikai javaslatainak célja, hogy összeegyeztesse a kibocsátás-csökkentést és a versenyképes energiaköltségeket.

Az energiaárak nyilvánvalóan emelkedni fognak. Az energia infrastruktúra nagyberuházások (a régi termelési kapacitások kiváltása, modernizálása új (fenntartható) kapacitások kialakítása, a különböző

energiaforrások infrastruktúrájának modernizálása, az energiafelhasználás üvegházhatású gázkibocsátáshoz való hozzájárulása, valamint az energiaverseny és az energiaforrások (mint olaj és gáz, kimerülése) emelik az árakat.

Ezért olyan politikák és intézkedések meghatározására van szükség, melyek egyrészt mindenki számára javítják az energiához való hozzáférést, és egyben elkerülik az energiafogyasztókat sújtó, az energiaárak növekedéséből adódó negatív szociális következményeket, de másrészt biztosítják, hogy a fogyasztók energiaszámlája kifizethető legyen és kielégítse az alapvető fűtési, világítási és mobilitási szükségleteket. Szabályozott árakkal garantálható, hogy a fogyasztók ne fizessenek túl sokat az áramért, gázért és egyéb üzemanyagokért.

Az ESZSZ hatékony európai energiapolitikát követel, mely előnyben részesíti az európai villamos energia- és gáztermelés és átvitel számára az „intelligens hálózatot” (smart grid), biztosítja a fenntartható energiamixet és garantálja az ipar és háztartási fogyasztók számára az ellátás biztonságát és megfizethetőségét. Ehhez újra kell értékelni a Bizottság energiapiac liberalizálására vonatkozó stratégiáját, nagyobb szerepet kell adni az energiapiacokon az európai és nemzeti közhatóságoknak az Európai Energiaügynökségen keresztül, biztosítani kell a nemzeti szintű tervezés szerepét, valamint új energiatermelési projektek kezdeményezését, amellyel a villamos energia hosszú távú ellátása és az energiahatékonysági beruházások, fejlettebb energiatechnológiák biztosíthatók, valamint a kapcsolódó ipari változások szociálisan előre jelezhetők és kezelhetők.

1. Az energiamegtakarítás és hatékonyság növelése:

A Bizottság az „Új európai energiastratégia felé 2011-2020” című dokumentumában leltárt készít és a kihasználatlan energiamegtakarítási lehetőségeket a 2007. energia akcióterv² végrehajtásában az egyik legnagyobb hiányosságként határozza meg.

Ennek tükrében az ESZSZ felszólít arra, hogy a tagállamok számára⁴ kötelező érvényű energiamegtakarítási célt határozzanak meg, hogy a következő évtizedben az egyes tagállamok számára külön célkitűzések alapján⁴, elérhető legyen az általános primer energiafogyasztás legalább 20%-os csökkentése. Hasonlóan német és holland kutatási együttműködés keretében kiadott tanulmány ezt a véleményt erősíti meg. Ebben az elemzésben a kötelező megtakarítási célkitűzéseket alapvető intézkedésként határozták meg a primer energiafogyasztás 20%-os 2020-ig történő megtakarítási célkitűzéséhez.

A csökkentett energiafogyasztás és a nagyobb energiahatékonyság tovább növelhető egy átalakító programmal, ahogy arról a Tavaszi Szövetség Kiáltványa ír. A strukturális alapok és az Európai Beruházási Bank (EIB) allokációs céljainak módosítása, valamint a kibocsátás-árverésből származó bevételek felhasználása lehetővé tenné, hogy lényegesen növeljék az összes tevékenységi területen az energiamegtakarítás pénzügyi alapját.

Az ESZSZ javasolt továbbá a fenntartható növekedés érdekében egy európai pénzügyi kezdeményezést is. E szerint az Európai Beruházási Bank növelhetné alapjait a nemzetközi kötvénypiacon és hitelt nyújthatna az állami támogatásokkal kombinálva, hogy segítse az éghajlatváltozás elleni védelem és energiamegtakarítás beruházásait. Ezzel a kezdeményezéssel ugyan átmenetileg növekedne az állami deficit, de számos előnnyel is járna, mint munkahelyteremtés, gazdasági stabilizáció, az emberek vásárlóerejének és életminőségének növekedése⁵.

Egy dinamikus európai szintű minimális követelményrendszer kialakítása és végrehajtása a fűtési és hűtési rendszerekre, valamint az összes elektronikai berendezésre vonatkozóan, valamint a „legjobb befutó” (top runner) megközelítés alkalmazása a fenntartható fejlődési és fogyasztási minták ösztönzése az energiamegtakarítás kereteit is erősíthetik.⁶ Az ESZSZ támogatja a közbeszerzéseknél a környezeti és társadalmi kritériumokat (munka, termék és szolgáltatás), és felszólítja az Európai Bizottságot arra, hogy a szociális partnerekkel együtt dolgozza ki a kereteit annak hogyan lehet ilyen kritériumokat az energia és energiahatékonyság kritériumaival együtt az állami szerződéseknél érvényesíteni.

Energia és ipar

Az energia ára fontos termelési tényező az európai vállalatok számára és figyelembe kell venni annak alapján is, hogy több ágazat (acél, alumínium és papíripar) Európán kívül az európainál sokkal alacsonyabb energiaárakkal működhet.

A jelentős energiaár növekedés Európában ezért a versenyképesség jelentős elvesztéséhez, és a foglalkoztatásban további negatív következményekhez vezethet. A versenyképes energiaszámlákat ezért a következőkkel kell biztosítani:

- Szabályozás, mivel a szabályozóknak kell az árakat irányítani és biztosítani a beruházások megfelelő megtérülését, mely tükrözi a költségeket, de elkerüli a túlzott hasznot,
- Olyan politikákkal és intézkedésekkel, amelyek garantálják, hogy létrejönnek a szükséges energiahatékonyságot növelő beruházások az ágazatokban, hogy alacsonyabbak legyenek az energiaszámlák, az ágazatokban felhasznált csökkentett energiavolumenek miatt,
- Olyan intézkedések és politikák révén, amelyek kombinált hő- és energialeátesítmények fejlesztését teszik lehetővé, biztosítják a célzott energiaforrásokhoz és decentralizált villamosenergia-termelő egységekhez való hozzáférést, különösen azért, mert a liberalizációs folyamat nem vezetett versenyképes árakhoz ⁷ ezért az ESZSZ helyesli az európai és szabályozott szociális energia piacgazdaságot.

Mielőtt bezárnánk az alacsony szénkibocsátásra való áttérés kihívásai miatt fenyegetett vállalatokat, egy hármast elemzést kell elvégezni. Az elemzésben szociális, energia, technológiai és környezeti szempontokat kell figyelembe venni ahhoz, hogy megtaláljuk, mely technológiai adaptációra van szükség a fenyegetett vállalatokban és ágazatokban. Ezeket az ismereteket arra kell felhasználni, hogy nagyobb tudással rendelkezzenek a vállalatok az alacsony szénkibocsátású gazdaságra való átmenet követelményeiről, hogy lehetővé váljon a munkahelyek védelme (a szociális védelem és jövedelem védelmével együtt) az egész folyamat során, és Európában minőségi munkahelyeket lehessen teremteni, valamint csökkenteni a szegénységet és egyenlőtlenséget.

Az alacsony szénkibocsátású gazdaságra való átmenet egyik legnagyobb kihívása a versenyképesség rövidtávon bekövetkező csökkenése, például a magasabb energiaárak miatt, amelyek az elrendelt belföldi szénárakból adódnak. Az európai növekedésre és foglalkoztatásra a „szénszivárgás” negatív hatásait elkerülhetjük, ha az éghajlatváltozási rendelkezések a nemzetközi versenyképességre vonatkozó szigorú előírásokat tartalmazzák.

Az ilyen rendelkezések között szerepeljen a kormányzat, az ipar és a szakszervezetek közti szociális párbeszéd nemzeti és európai szinten, az alacsony szénkibocsátású termelési technológiai beruházás, valamint az oktatás és képzés. A fő megoldást a nemzetközi ágazati megállapodások jelentik, de a szén nyomon követhetősége, ezek technikai feltétele és a megállapodások végrehajtásának erős ösztönzője. ⁸

Az Európai Gazdaságélénkítési Tervekkel és a módosított európai kibocsátás-kereskedelmi rendszerrel koordinálva, egy átalakítási programmal kell ösztönözni az új iparpolitikai beruházásokat. Támogatni kell a programon keresztül azokat a vállalatokat, amelyek:

- fejlesztik az alacsony szénkibocsátású alternatívákat a legjobb elérhető technológiák alapján, csökkentik energiaszükségletüket és ezzel csökkentik energiaszámlájukat és üvegházhatású gáz kibocsátásukat,
- megtartják ennek következtében versenyképességüket,
- a fenntartható technológiák fejlesztésével kapcsolatos K+F beruházásaik vannak,
- ráfordításokat biztosítanak a munkavállalók képzési programjaira, hogy a technológiai változásoknak megfelelően fejleszthessék képességeiket,
- új és minőségi munkahelyeket és szolgáltatásokat teremtenek a fenntartható fejlődés érdekében. ⁹

Az energia és az építőipar

Fontos lépést jelenthet az energiamegtakarítási intézkedések ráfordításainak növelése, például az épületek szigetelése. Az Európai Éghajlat Alapítvány tanulmánya Magyarországgal kapcsolatban bemutatta, hogy a fűtési energiaszükségletet 85%-kal lehet az épületek következetes és széleskörű utólagos felújítási programjával csökkenteni. ¹⁰ Ez is rámutat arra, milyen lehetőségek vannak arra, hogy a kitett háztartások energiaköltségét szociális lakásokra irányuló energiahatékonysági intézkedésekkel csökkentsük.

A Német Munka és Környezeti Szövetség az építőiparban az energiahatékonysági intézkedések hatékony végrehajtásának kiváló példája. A szövetség kormányképviselőket, környezetvédő civilszervezeteket, szakszervezeteket és munkáltatói szövetségeket tömörít, és elemezte az épületek utólagos szigeteléséhez szükséges technológiák és készségek lehetőségeit és követelményeit. „A program segítségével 342.000 lakást lehetett utólagosan tető, ablak és fal szigeteléssel ellátni, korszerűbb fűtési és ventillációs rendszerrel, valamint megújuló energia berendezések felszerelésével ellátni. 2001 és 2006 között 5,2 milliárd dollár állami támogatással összesen 20,9 milliárd dollár összberuházás valósult meg, mintegy 140.000 munkahelyet teremtve vagy fenntartva. A programmal az épületek éves kibocsátása 2 százalékkal csökkent. A kormány hozzájárulásából mintegy 4 milliárd dollárt adók formájában és megszűnt munkanélküli járadékigényként visszanyertek. 2005-ben a kormány majdnem évi 2 milliárd dollárral megemelte a program finanszírozását. Ezzel további kb. 145.000 munkahelyet teremtettek 2006-ban.

Az épületek utólagos szigetelése és korszerűsítése a német kormány 2020-ig a

kibocsátások 40 százalékos csökkentésére vonatkozó stratégiájában kulcsszerepet tölt be.”

Az ESZSZ ilyen felújítási programokat követel a teljes európai épületállományra, hogy gyorsan és lényegesen lehessen csökkenteni a fűtési és hűtési energiafogyasztást, de biztosítható legyen a szegénységben élők célzott lakástámogatása és a kompakt városok megvalósítása. ¹² Ezeket az intézkedéseket energiahatékony viselkedést erősítő szolgáltatásokkal kell az önkormányzatok felelősségkörében a fogyasztók számára erősíteni. ¹³

Az intézkedéseket szociális párbeszédnek, tárgyalásnak, és kollektív megállapodásoknak kell segíteni és nyomon követnie az érintett ágazatokban a minőségi munkahelyek kialakítása érdekében.

Az ESZSZ megerősíti a Tavaszi Szövetség tagjaként megfogalmazott álláspontját, mely szerint „EU-szintű minimális normákat kell 2015-ig minden új épületre vonatkozóan meghatározni, hogy azok energia szempontjából passzívak vagy pozitívak legyenek.” Az épületek energiahatékonyágának irányelve, amely minimális követelményeket fogalmaz meg 2020 után az új épületekre vonatkozóan, ki kell, hogy terjedjen a meglévő épületekre is, ahogy azt az Európai Parlament az irányelv tervezetre vonatkozó állásfoglalásában javasolja.

Energia és mobilitás

A mobilitást és közlekedést koherens rendszerként kell felfogni, mely célja konkrét igények kielégítése. A városi és vidéki területek mobilitási követelményei eltérőek. Ez azt is jelenti, hogy a mobilitás költsége nem válhat az energiaárak miatt megfizethetlenné. Mind az egyéni, mind a közösségi közlekedési rendszereket e szempont figyelembevételével újra kell gondolni. Egyaránt szükség van beruházásokra a mobilitás terén, és a belső égésű motorok hatékonyságának fejlesztésére vonatkozóan is.

A tömegközlekedés beruházásainak növelése szükséges ahhoz, hogy csökkenthessük az alacsonyabb jövedelmű háztartások energiaszámláját. ¹⁴ Azoknak a munkavállalóknak a mobilitási költségét, akik munkaidejük, vagy az infrastrukturális hiányosságok miatt saját autót kell, hogy használjanak, a közös autóhasználat terjesztésével csökkenteni lehet.

Az ESZSZ szerint létre kell hozni egy transzeurópai közlekedési hálózatot annak érdekében, hogy segíteni lehessen az éghajlat védelmét szolgáló projekteket, mint a kombinált út-vasúti szállítást és a vízi utakhoz való csatlakozást. Az új tengeri szállítással kapcsolatos hajóúrtartalom adó- és a polgári légi közlekedésben használt kerozin adó további lehetőséget biztosít a fenti projektek finanszírozásához. ¹⁵

Prioritásként kell megjelölni a tömegközlekedés állami vállalatokon keresztül történő biztosítását, a széleskörű hozzáférés és a minőség garantálása érdekében, valamint az alacsonyabb jövedelmű háztartások energiaszámlájának csökkentése miatt. ¹⁶

Állami beruházásokra van szükség az új gerinchálózati technológiák terén annak érdekében, hogy garantálhassuk, hogy a villamosított közúti és vasúti közlekedés hatékonyan járul hozzá a kibocsátás csökkentéséhez. ¹⁷

A közlekedési ágazat ambiciózus intézkedéseit fel kell venni az EU jogszabályaiba a fenntartható mobilitás irányelvén keresztül. ¹⁸

2. **A legsebezhetőbb energiafogyasztók védelme:**

Az ESZSZ követeli azokat az intézkedéseket, amelyekkel megelőzhető a növekvő energiaárak negatív szociális hatásai, követeli, hogy prioritásként csökkentsék az energiaszükségletet a szociális lakások energiahatékonysági beruházásaival és a megfizethető alacsony energiájú alternatívák biztosításával a sérülékeny fogyasztók számára.

Az ESZSZ felszólítja a Bizottságot arra, hogy mérje fel az éghajlatváltozási csomag szociális következményeit a villamos és gázpiacok megnyitásának tükrében, valamint foglalkozzon a sérülékeny fogyasztókat sújtó hatásokkal, és a villamos energia közszolgáltatási kötelezettségeivel. ¹⁹

Erre elsősorban a villamosenergia-árak 2020-ig várhatóan 15-20%-os növekedése miatt van szükség, amely az éghajlatváltozási csomag hatásaként alakul ki. ²⁰

Mindenki számára garantálni kell Európában az alapvető energiaszolgáltatásokhoz való egyetemes hozzáférést a szociális díjak és állami szolgáltatások biztosításával. Ezért az egyetemes és megfizethető hozzáférés követelményeinek végrehajtása szükséges a meglévő EU ágazati irányelveknek megfelelően, például a minimális energiaellátáshoz való hozzáférés további rendelkezéseivel, amellyel biztosítható a szegények energiaellátása, és az energiaellátáshoz való jog létrehozásával megvédhető a villamosenergia-ellátásról való lekapcsolástól.

A szolgáltatás minőségének biztosítása érdekében módosítani kell az EU közbeszerzési szabályait, a szolgáltatások közbeszerzési pályázatába kötelező minőségi kritériumokat kell felvenni. Ezen kívül az ESZSZ követeli az Európai Parlament kérelmének teljesítését, a liberalizációs és privatizáció alapvető szolgáltatásokra való hatásának felmérését. Egy ilyen elemzésben minden érintettnek, különösen a felhasználóknak, részt kell venni. ²¹

A nemzeti energia akcióterveknek nagyobb mértékben kell az „energiaszegénység”

csökkentését szolgáló intézkedésekre összpontosítani; ezt a koncepciót európai szinten egységesen meg kell határozni. Az intézkedések hatékonyságát a nemzeti akciótervek jobb koordinálásával lehetne a szociális befogadás és szociális védelem érdekében javítani ²²

3. A gerinchálózat modernizálása:

Az ESZSZ megerősíti a Tavaszi Szövetség Kiáltványában lefektetett álláspontját, mely szerint „egy olyan szabályozói és pénzügyi keret létrehozására (van szükség), mely segíti az intelligens hálózati kapacitások kialakítását, energiamegtakarítást és a megújuló energia optimális integrációjának céljából a decentralizált termelést és a kombinált hő- és energiaszolgáltatást.” ²³

Az ESZSZ továbbra is támogatja a villamosenergia-hálózatok állami tulajdonának kiemelt szerepét. A XIX. század óta megtanulhattuk, hogy a haszonnövelés miatt a közép- és hosszú távú beruházások kedveznek az oligopol csoportoknak.

A központosított és decentralizált hálózatok fokozott beruházásai mellett növelni kell az energiatárolás terén is a beruházásokat, hogy a hálózat megfeleljen a hálózatba történő megújuló energia bevitelből adódó fluktuációknak. A gázból és a kombinált hő- és villamosenergia-termelésből származó energiatermelést határozottabban támogatni kell, mert ezzel javítható a villamosenergia-termelés igazodása a korábban említett eltérésekhez és erősíthető az ellátás biztonsága is. Segíteni kell a nemzeti piacok között a villamosenergia-termelés kiigazítását is, hogy a csúcsidőszakok szükségletét a legfenntarthatóbb termelési kapacitásokkal lehessen kielégíteni.

Az intelligens mérők (smart meters) az intelligens hálózatokkal együtt gyakran a magánháztartások energiamegtakarítását segítő eszközként jelennek meg. Az ESZSZ szerint azonban a fogyasztókat nem szabad megterhelni e ráfordítás költségeivel sem közvetlen, sem közvetett formában, az intézkedésekkel garantálni kell a fogyasztók magánszférájának védelmét is. Az ESZSZ követeli az intelligens mérők hatásának alapos vizsgálatát, ezek között a foglalkoztatásra, energiahatékonyságra és az egyetemes hozzáférésre való hatásokat is.

4. Az energiaforrások diverzifikálása és az energiaellátás biztonságának garantálása

Európának célul kell kitűznie az energiafüggetlenség elérését és energiaellátásának diverzifikálását részint a stratégiai tervezés eszközével, részint oly módon, hogy nagyra törően növeli a megújuló energia szerepét a fosszilis tüzelőanyagok

rovására.⁶ Ebben az összefüggésben az EU-nak el kell köteleznie magát az új tagállamok előtt álló kihívások megoldása mellett is.

A Tavaszi Szövetség arra hívott fel, hogy a villamosenergia-ellátás 2020-ra EUszerte kötelezően legalább 35%-ban megújuló energiaforrásokra alapuljon, illetőleg élvezzen támogatást a villamos energia, a fűtés, valamint a hűtés decentralizált termelése és fogyasztása.⁷

Az ESZSZ hangsúlyozza, hogy ezen, a megújuló energiaforrásokra vonatkozó cél megvalósulásához nem csupán a megújuló energiaforrásokból való villamosenergia-előállítás terén van szükség óriási és azonnali köz- és magánberuházásokra, hanem óriási beruházásokra van szükség az intelligens energiahálózatok, az energiatárolás, valamint az olyan termelési kapacitások kialakításában is, amelyek gyorsan termelésbe állíthatóak, ha a megújuló forrásokra alapuló termelés nem elegendő (ezek többnyire földgázüzeműek, ideértve a kapcsolt hő- és energiatermelést is).

Ezen túlmenően el kell kerülni a foglalkoztatást érintő olyan negatív hatásokat is, mint például a versenyképességnek a megemelkedő energiaköltségek miatt bekövetkező csökkenése.

A fa biomassa fokozott energiatermelési célú felhasználása kettős kockázattal jár: egyfelől a munkahelyek számának csökkenéséhez vezethet, másfelől akár ténylegesen növelheti is a nettó CO₂-kibocsátást. Ha a fát energiatermelésre használjuk és ezt ráadásul közpénzekből támogatjuk, azzal hozzájárulunk a faipari nyersanyagárak emelkedéséhez, sőt, akár a faipari nyersanyaghiány kialakulásához is, ami a foglalkoztatás csökkenéséhez vezet a fa ipari felhasználásának teljes vertikumában. Ugyanakkor az energiatermelésben létrehozott új munkahelyek száma lényegesen alacsonyabb, hiszen a fa energiacélú felhasználása esetén a termelési lánc sokkal rövidebb.

A klímaváltozás szempontjából a fa nyersanyag elégetése – ahelyett, hogy építőanyagok előállítására használnánk fel – nettó CO₂-kibocsátással jár. Az épületekben felhasznált fa alapanyagú termékek nagyon hosszú időn keresztül tárolják a CO₂-t, és ezt követően a fát gyakran még újra lehet hasznosítani – például a bútoriparban –, így tovább tárolhatja a szén-dioxidot. A fát végül csak akkor lenne szabad elégetni energianyeresi céllal, amikor az újrahasznosítás már nem lehetséges. A fa különleges tulajdonságaira hivatkozva az IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change; Éghajlat-változási Kormányközi Testület*) is a fa építőanyagként való használatának fokozása mellett érvelt.⁸ Az ESZSZ álláspontja szerint a fa energiaforrásként való fokozott felhasználásának közpénzekből való támogatását rendkívül korlátozottan szabad csak alkalmazni és úgy kell

⁶ Az ESZSZ állásfoglalása (2006): 6

⁷ A Tavaszi Szövetség Manifesztuma: 12

⁸ IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change; Éghajlat-változási Kormányközi Testület*) (2007) *Climate change 2007: mitigation of climate change. Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report* („*Klímaváltozás 2007: az éghajlatváltozás mérséklése. A III. munkacsoport hozzájárulása a Negyedik Értékelő Jelentéshez*”), <http://www.ipcc.ch>

megtervezni, hogy ennek a fa ipari célú felhasználására gyakorolt negatív hatásai a lehető legmérsékeltettebbek legyenek.

Európai szabályozó hatóságnak kellene biztosítania, hogy minden egyes tagállam megfelelő célokat tűzzön maga elé a megújuló energiaforrások alkalmazása terén, figyelembe véve olyan indikátorokat, mint a gazdasági fejlettség szintje, vagy hogy az adott országnak milyen lehetőségei vannak a megújuló energia előállításának esetleges növelésére.

E szempontból sürgetni kell, hogy a legközelebbi Energiacsúcs során politikai döntés szülessék az **Európai Energiaszolidaritási Paktum** kidolgozásáról. Ez a paktum reagálna arra, hogy a Lisszaboni Szerződés immár magába foglalja a „szolidaritást” és az energiapolitikát is, valamint alapot biztosítana a nagy ívű, közös európai energiapolitikák megfogalmazásához is. A paktum nem korlátozódna pusztán országok közötti pénzügyi transferekre; egyéb olyan vonatkozásokkal is foglalkozna, mint a megújuló potenciál közös fejlesztése Európa régióiban, a fenntartható energiaszerkezet kialakítása, infrastrukturális összeköttetések kiépítése, illetőleg bizalomépítés az országok között energiaellátási kérdésekben. Ez olyan fokozott európai együttműködést eredményezne, amely túllépne a – legfeljebb csak koordinált, de – fragmentált nemzeti piacokon, és erős szerepet biztosítana a közhatóságok számára.

A megújuló forrásokból nyert energia azonban önmagában nem lesz képes csökkenteni az időszakos energiahiány kockázatát.

Feltéve, hogy tiszta égetési, illetőleg szén-dioxid-leválasztási és -tárolási technológiák kerülnek alkalmazásra, részben megoldást jelenthet a szén is. A szén sokkal kiegyenlítettebb területi megoszlásban áll rendelkezésre, mint a földgáz vagy a kőolaj, és vannak elérhető tartalékaink. A tiszta széntechnológia figyelemre méltó exportlehetőségeket biztosít a feltörekvő országok számára, különösen Kínában és – hozzánk közelebb – Ukrajnában, feltéve természetesen, hogy a gondoskodnak a munkavállalók egészség- és munkavédelmével kapcsolatos követelmények betartásáról.⁹

Ami a nukleáris energiát illeti, a döntéshozatal és a megvalósítás során független szakértők és tudósok bevonásával biztosítani kell a teljes átláthatóságot és a maradéktalanul demokratikus légkört. Ez megköveteli a nukleáris iparban dolgozó munkavállalók jobb védelmét, szigorú biztonsági és hulladékkezelési szabályok bevezetését, valamint szigorú monitoring-mechanizmusok alkalmazását, figyelembe véve egyfelől természeti erőforrásaink korlátozott voltát, másfelől a nukleáris energia alkalmazásához kapcsolódó olyan sajátos problémákat, mint a nukleáris hulladékok kezelése. Ezen túlmenően meg kell vizsgálni, hogy a liberalizált piacok hogyan segíthetnek e követelmények teljesítésében¹⁰, és ha nem

⁹ Az ESZSZ állásfoglalása (2006): 7

¹⁰ Az ESZSZ állásfoglalása (2006): 7

tudnak ebben segíteni, akkor döntéseket kell hozni arról, hogy milyen politikákra és intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy e követelmények mégis teljesüljenek.

Az EU-nak meg kell fontolnia, hogy milyen következményekkel járnak az európai gazdaságra nézve különösen az olyan tényezők, mint az olaj szűkös rendelkezésre állása, az emelkedő olajár és a tartalékok folyamatos csökkenése – más néven az olajkitermelés maximuma (*peak oil*). Ebbe a kutatómunkába teljes mértékben be kell vonni a szociális partnereket is.

Energiaellátása biztonságának garantálása érdekében Európának egységesen kell fellépnie a külső energiaszállítókkal szemben, és a velük folytatott párbeszéd során támogatnia kell a szociális dimenziót is, ideértve az emberi jogok, a szakszervezeti jogok, valamint a demokrácia érvényesülését is.¹¹ Az energiamegállapodásoknak és az energiaügyi párbeszédnek a szociális vonatkozásokkal kapcsolatosan külön fejezetet kell tartalmazniuk, amelynek alapjául az Energiaközösség szociális vonatkozásokról szóló Egyetértési Megállapodásának kell szolgálnia. Az Európai Bizottság és az érintett ország emellett biztosítson lehetőséget arra, hogy az EU szakszervezetei tárgyalásokat folytathassanak az érintett ország szakszervezeteivel.

Ezen túlmenően az eredményes európai energiapolitika nem hagyhatja figyelmen kívül a stratégiai készletek gondos kezelésének fontosságát sem. Az ilyen gondos gazdálkodás biztosítaná a rendszeres kőolaj- és földgázellátást, ideértve azt az esetet is, amikor a külső szállítók teljes mértékben felfüggesztik a szállítást, s egyben akadályozná a kőolaj- és földgázszállítások politikai célokra való felhasználását is. A kőolaj tekintetében ehhez szükséges lehet az Európában található kőolajmezők kitermelésére vonatkozó kritériumok meghatározása, ami egyúttal megkövetelné a források gondos kezelését is, ideértve meghatározott finomítási kapacitás európai szintű fenntartását is. A földgáz esetében az eredményes lépésekhez szükség van a stratégiai készletek kötelező felhalmozásának olyan megtervezésére, amely megfelel a tagállamok közötti „kölcsönös segítségnyújtás” elvének.¹²

5. Európai Energiaügynökség felállítása a közös európai energiapolitika elősegítésére és az energiapiaci szabályozás javítására

Demokratikus ellenőrzés alatt álló Európai Energiaügynökség felállítására van szükség a koherens európai energiapolitika érvényesítése érdekében a koordináció, a támogatás és a monitoring eszközeivel. A magasabb szintű politikai koherencia kiemelt fontosságú az olyan területeken, mint a hálózati beruházások, a kutatás-fejlesztés (K+F) és innováció, az energiainportra vonatkozó szerződések, a termelési infrastruktúrák fejlesztését célzó beruházások, vagy az energiahatékonyság és az energiatakarékosság javítását szolgáló energiaügyi szolgáltatások. Az intézmény működésébe be kellene vonni a szociális partnereket,

¹¹ Az ESZSZ állásfoglalása (2006): 5

¹² Az ESZSZ állásfoglalása (2006): 6

az alacsony jövedelmű háztartások képviselőit és a környezetvédelmi szervezeteket, például igazgatótanácsi tagságon vagy valamilyen tanácsadói testületben való részvételen keresztül.

Teljes körűen értékelni kell a belső villamosenergia- és földgázpiacot. Az ESZSZ támogatja a szabályozott és szociális európai energiapiaci gazdaságot, de elutasítja a Bizottság azon javaslatát, amely további liberalizációt ír elő anélkül, hogy világos lenne, milyen hatással lesz az a foglalkoztatásra, a beruházásokra, az árakra, illetőleg az üvegházhatású gázok kibocsátására. A szociális partnereket be kell vonni ezen értékelőmunka minden szakaszába éppúgy, mint a további lépések meghatározásába. A fent említett intézménynek értékelnie kell azt a liberalizációs folyamatot, amely sem versenyképes árak¹³ kialakulását, sem a szükséges európai termelési kapacitások megteremtéséhez nélkülözhetetlen befektetések megvalósulását nem vonta maga után. Szükség szerint megfelelő politikákat és intézkedéseket kell elfogadnia ezen célok teljesítéséhez, ideértve az energiainportra vonatkozó hosszú távú szerződéseket éppúgy, mint a stratégiai tervezéshez és a beruházásokhoz kapcsolódó rendelkezéseket.

Ezzel egy időben a hatóságnak a munkavállalók és a polgárok védelme érdekében biztosítania kell a magas szintű biztonsági normák megvalósítását a nukleáris villamosenergia-termelés és a hulladékkezelés terén, konkrétan pedig meg kell előznie a meglévő normák erodálódását az egyre nagyobb verseny nyomása alatt. Így különleges ellenőrző intézkedésekre van szükség azon munkavállalók foglalkoztatása terén, akiket a létesítmények alvállalkozó társaságokon keresztül foglalkoztatnak, megelőzendő a magas szintű normák esetleges kikerülését.

Mi több, az energiaárakat költségalapon kell kalkulálni, figyelembe véve minden egyes forrás teljes életciklusát. Ez magába foglalja az energiatermelést, az elosztást, az újrahasznosítást, a termelőlétesítmények dekonstrukcióját, az energiátárolást és a hulladéktárolást is.

Továbbá független szakértők igénybevételével ki kell dolgozni minden egyes szállítási és energiarendszer „szénmérlegét” (ideértve a nukleáris, a nap-, illetve a biomassza-energiát is). Ezen elemzésnek figyelembe kell vennie az energiaforrások teljes életciklusát, beleértve ebbe annak minden szakaszát, így a termelést, a szállítást, a hulladékkezelést, az újrahasznosítást, illetőleg a termelőlétesítmények dekonstrukcióját egyaránt.

E kereteken belül kerekasztalt kell felállítani a szociális partnerek részvételével, amely megvitatja mindezen ügyeket, valamint az energiával kapcsolatos rendelkezéseken keresztül – ideértve az emberi jogok, a munkajogok, valamint a demokrácia érvényesülésének szükségességét is – előmozdítja a szociális haladást Európán belül és azon kívül is.

¹³ ESZSZ és mtsai: Climate change, the new industrial policies and ways out of the crisis („Klímaváltozás, az új iparpolitikák és kiutak a válságból”): 15

6. Megfelelő gazdasági jelzések megfogalmazása az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére az energiapolitikák eszközeivel

Az ESZSZ szemlélete szerint az Európai Uniónak megfelelő gazdasági jelzéseket kell megfogalmaznia; konkrétan egy CO₂-adó formáját öltő árjelzésre van szükség (figyelembe véve azt a tényt is, hogy ilyen intézkedés elfogadását tervezi Kína is), feltéve, hogy bizonyos feltételek érvényesülnek¹⁴, nevezetesen: az esetleg bevezetett CO₂-adónak olyan szélesebb környezeti megközelítés részét kell képeznie, amelynek a célja elsősorban az árjelzés megfogalmazása, és nem költségvetési logikájú; az adókör bővítésének ki kell terjednie az energiára is; felül kell vizsgálni a kibocsátáskereskedelmi rendszert (ETS); az említett adó nem érinthet olyan iparágakat, amelyekre már érvényesül az ETS; a kettős adózást el kell kerülni (bizonyos országokban már most is adóztatják az energiahasználatot); európai szabályozót kell felállítani; fenntartható alternatíváknak kell rendelkezésre állnia megfizethető áron (normál és kiemelt közösségi közlekedési rendszerek, energiahatékony lakóépületek, stb.); célzott kompenzációs intézkedéseket kell elfogadni ágazonként; szociális és környezetvédelmi kritériumokat kell bevezetni minden közhatósági döntéshozatali folyamatba; a bevételeket átláthatóan kell elkölteni, teljes egészükben olyan belső beruházási intézkedésekre, amelyek csökkentik a kibocsátást, vagy klímavédelmi támogatást biztosítanak fejlődő országok számára, illetőleg a szükséges kompenzációs intézkedéseket biztosítják az alacsony jövedelmű háztartások számára.¹⁵

A gépjárműágazatban hasonló gazdasági jelzést jelentett annak az adónak a bejelentése, amely akkor vált fizetendővé, ha a gyártó nem tartott be egy bizonyos meghatározott kilométerenkénti CO₂-kibocsátási felső küszöböt. E pozitív példa átültetése más ágazatokban is megfontolandó, de ugyanígy az egész világra kiterjedő, a jövőben letárgyalandó ágazati megállapodások szempontjából is tanulságos lehet.

Mi több, olyan intézményes mechanizmusokat kell kialakítani, amelyek megelőzik a pénzügyi spekulációt, ugyanis a spekuláció is az energiaárakat felhajtó tényezőnek tekinthető. A cél annak biztosítása, hogy a spekuláció – amely többnyire *off-shore* piaci szereplők működésének tudható be – a jövőben ne befolyásolhassa az energiaárakat.

7. A kutatás–fejlesztés (K+F) finanszírozása, szabályozása, illetőleg eredményességének javítása

A finanszírozás szempontjából a kutatás közpénzekből való támogatása kiemelten fontos szerepet játszik az alacsony szén-dioxid-kibocsátású társadalomba való átmenet során, különösen az olyan zöld technológiák és szolgáltatások terén, mint a megújuló energiára, illetőleg általában az energiára vonatkozó tanácsadói és

¹⁴ Lásd az ESZSZ 2010. júniusi állásfoglalását, www.etuc.org/a/7395

¹⁵ Az ESZSZ állásfoglalása (2010. október): 13

hatékonysági szolgáltatások. A közpénzekből történő segítségnyújtás elősegíti az innovációt, és ezzel egyidejűleg az ágazaton belül hozzájárul a beruházások és a foglalkoztatás alakulásához.¹⁶ Másrészt fel kell számolni a megújuló forrásokra – napenergiára, szélenergiára, fenntartható bioüzemanyagokra, árapály-energiára, hullámenergiára és geotermikus energiára – támaszkodó energiatermelés fejlődését akadályozó tényezőket, ideértve egyes, a piacok működésével kapcsolatos gyakorlatokat is. Mi több, bátorítani kell különösen ezen energiaforrások helyi termelését és felhasználását, ideértve a „nettó mérést” és az érdemek elismerését is.

Ezen túlmenően a stratégiai tervezés értékes eszköz a környezetet és a társadalmat érintő negatív hatások elkerülésében is.¹⁷

A közpénzekből megvalósított beruházások, a pénzáramlás átirányítása, illetőleg a szabályozás ugyancsak lényegi vonatkozásai a szén-dioxid-leválasztási és -tárolási (CCS) technológiát érintő K+F tevékenységeknek is. A CCS valóban elkerülhetetlen az átmeneti időszakban, mind a villamos energia előállításával kapcsolatosan, hiszen ez részben továbbra is függeni fog a széntől és a földgáztól, mind pedig annak kapcsán, hogy milyen feltételeket kell biztosítani számos iparág túléléséhez, illetőleg magasfeszültségű villamos energiához való megfelelő hozzáféréseinek garantálásához. A szén-dioxid-leválasztás és -tárolás bevezetésének vannak bizonyos meghatározó feltételei: koordinált európai K+F beruházások – ideértve a demonstrációs programokat is –, a munkavállalók számára szervezett különleges képzési programok, illetőleg a közvéleményt felvilágosító és bizalom erősítő kezdeményezések szükségesek, amelyeket legjobban a szén-dioxid-szállító és -tároló létesítményeknek a közszféra általi szabályozásán keresztül lehet megvalósítani.¹⁸

Egyetértésben a Bizottságnak az európai stratégiai energiatechnológiai tervről – a SET-tervről – szóló közleményében kifejtett álláspontjával, miszerint a közpénzekből megvalósított intervenció „maradéktaul indokolt a közpolitikai célok megvalósítására és a piaci hiányosságok legyőzésének elősegítésére”¹⁹, az ESZSZ felszólít a közfinanszírozás növelésére mind az európai, mind a nemzeti, mind pedig az ágazati szinten. Ez a tagállamok elkötelezettségének olyan irányú megerősítésével valósítható meg, ha bruttó nemzeti össztermékük (GDP-jük) 3%-át

¹⁶ Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (CEDEFOP) (2010): Skills for Green Jobs – European Synthesis Report („Európai összefoglaló jelentés”), <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/16439.aspx>: 6

¹⁷ A Tavaszi Szövetség Manifestuma: 12

¹⁸ Az ESZSZ állásfoglalása (2009): 7, 2010. évi brosúra: 24

¹⁹ Európai Bizottság (2009): A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, http://ec.europa.eu/energy/technology/set_plan/doc/2009_comm_investing_development_low_carbon_technologies_en.pdf, 10. o.

költik kutatásra és fejlesztésre, és ennek az összegnek legalább egyharmada közpénzekből származik.²⁰

Továbbá európai alapot²¹ kell létrehozni a K+F támogatására és olyan technológiaátadási politikák kidolgozására, amelyek elősegítik a technológiák kifejlesztését és elterjesztését. A K+F eredményességének javítását olyan eszközök segíthetik, mint például az európai szintű technológiai platformok vagy a fokozott együttműködés az iparágak és a kutatási központok között. Garantálni kell a szakszervezetek részvételét. Gondoskodni kell az ilyen európai együttműködő K+F platformok végkövetkeztetéseinek jobb végrehajtásáról és forrásokkal való megfelelő ellátásáról.

A K+F erőfeszítések fokozása érdekében a kibocsátási egységeket ahhoz kellene kötni, hogy a vállalkozások mennyit költenek zöld technológiák kapcsán K+F célokra. Mi több, meg kellene fontolni olyan új finanszírozási eszközök bevezetését, mint például a pénzügyi műveletekre kivetett adó.²²

Az EU soros belga elnöksége és az Európai Bizottság jelenleg dolgozik egy olyan Energiaipari Kerekasztal elindításán, amelynek az a célja, hogy összehozza Európa kulcsfontosságú ipari képviselőit annak áttekintésére, hogy a technológiai kihívások és az életfontosságú pénzügyi szükségletek hogyan egyeztethetőek össze egymással. Az ESZSZ támogatja ezt a kezdeményezést és amellet száll síkra, hogy e kerekasztal munkájában fontos szerepet kapjanak a szakszervezetek. A munkavállalók e technológiai átalakulás legfőbb szereplői, és ők lesznek az elsők, akik majd szembesülnek a kompetenciákat és a készségeket érintő változásokkal. Ugyanígy a munkavállalókat érintik majd elsőként az ezen technológiákkal kapcsolatos munkaegészségügyi és munkavédelmi vonatkozások is, ahogyan a munkahelyek minőségével kapcsolatos kérdésekkel is ők szembesülnek majd elsőként.

8. Olyan fenntartható és minőségi foglalkoztatási programok létrehozása, amelyek előre felkészülnek a foglalkoztatási szerkezet megváltozására, kihasználják az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás által kínált munkahely-teremtési lehetőségeket, és megelőzik az azzal járó negatív szociális következményeket:

A jövedelmi viszonyok, az egyes munkakörök és a munkakörülmények valószínűleg azon ágazatokban változnak meg legnagyobb mértékben, amelyeknek legmagasabb az üvegházhatásúgáz-kibocsátása, és amelyekben nehéz ezeknek a kibocsátásoknak a konvertálása.²³ Konkrétan a villamosenergia-ágazat, az

²⁰ A Tavaszi Szövetség álláspontja: 21

²¹ Az ESZSZ állásfoglalás-tervezete (2010): 6

²² Az ESZSZ állásfoglalás-tervezete (2010): 7

²³ ESZSZ és mtsai (2007): Climate Change and Employment: Impact on employment in the European Union-25 of climate change and CO₂ emission reduction measures by 2030 („Klímaváltozás és

autógyártás, valamint a vas- és acélágazat fontos szerepet játszanak a klímaváltozás enyhítését célzó intézkedések terén. Az ESZSZ követeli, hogy az Európai Bizottság valamennyi ágazati politikájába integrálja szerves módon a foglalkoztatási, a szakképzési és a képzési kérdéseket. Több ágazat – így például a villamosenergia-ágazat és a földgázipar – munkavállalói állománya erősen idősödőben van, ami negatív hatást gyakorolhat számos olyan nagy ívű cél megvalósítására, amelyet az EU által maga elé tűzött. Elfogadhatatlan, hogy ez a dimenzió hiányzik a nemrég megjelent 2020-as Energiastratégiából. Európa energiaügyi jövője képzett férfiak és nők nélkül nem fog megvalósulni.

A „klíma és foglalkoztatás” témakörében készült 2007-es ESZSZ tanulmány szerint a villamosenergia-ágazatban jövedelem- és képzési politikák segítségével kellene lehetővé tenni a fosszilis energiatermeléssel foglalkozó létesítmények munkavállalói számára, hogy munkát találjanak az egyre növekvő megújulóenergia-ágazatban, különösen a karbantartás terén. Azonban az új munkahelyek teremtése a megújuló energia termelésével foglalkozó szektorban azzal az általánosabb kockázattal jár, hogy ezen újonnan teremtett munkahelyek kevésbé jól fizetettek és kevésbé biztonságosak lesznek, mint a nagyobb történeti múltra visszatekintő ágazatokban. Ezért az ESZSZ hangsúlyozza annak fontosságát, hogy szorosan figyelemmel kell kísérni az újonnan megteremtett munkahelyek minőségét.²⁴

Egy, a klímaváltozás enyhítésének a foglalkoztatásra gyakorolt hatásával foglalkozó tanulmány szerint a szén-dioxid-leválasztás és -tárolás (CCS) technológiája, amely 2030-tól rendelkezésre állhat, kiemelten fontos szerepet játszhat a villamosenergia-ágazat jövőbeni fejlődése tekintetében. A CCS csökkenteni képes a fosszilis tüzelőanyagokból való villamosenergia-előállítás kapcsán termelődő üvegházhatású gázok kibocsátását a légkörbe, miközben korlátozza a munkahelyek számának csökkenését is.²⁵ A gépjárműgyártás előtt álló jövőbeni ágazati kihívások elemzése arra mutat rá, hogy a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás a foglalkoztatásra a motorösszeszerelő ágazatban 2030-ig csak korlátozott mértékben fog kihatni. Ennek az az oka, hogy a hibrid üzemű motorokra való átállás miatt a jövőben gyártott motorok egy jelentős hányada továbbra is hagyományos típusú motor lesz. 2030-ig a hagyományos motorokról elektromos motorokra való átállás a munkahelyek egy részének megszűnését vonhatja maga után, lehetséges azonban, hogy ezt kompenzálni fogják az egyéb ágazatokban – például a berendezésgyártásban – bekövetkező foglalkoztatási változások. A gépjárműgyártási ágazat legfőbb klímaváltozási kihívásai, ideértve a

foglalkoztatás: A klímaváltozásra és a CO₂-kibocsátás csökkentésére vonatkozó intézkedések hatása a foglalkoztatásra a 25 tagú Európai Unióban 2030-ig): 169

²⁴ ESZSZ és mtsai (2007): *Climate Change and employment („Klímaváltozás és foglalkoztatás”)*: 73

²⁵ ESZSZ és mtsai (2007): *Climate Change and Employment: Impact on employment in the European Union-25 of climate change and CO₂ emission reduction measures by 2030 („Klímaváltozás és foglalkoztatás: A klímaváltozásra és a CO₂-kibocsátás csökkentésére vonatkozó intézkedések hatása a foglalkoztatásra a 25 tagú Európai Unióban 2030-ig”)*: 169

munkahelyek elvesztését a motorgyártás területén, illetőleg a hibrid és elektromos üzemű gépjárművekre való átállást is, lehetőségeket kínálnak akár az új munkahelyek teremtésére is. Azonban ennek a hatásnak a kihasználása érdekében szükség lesz a hőmotorok termelési folyamatának szerkezetváltására. Ennek az átmenetnek a foglalkoztatási hatásai alapvetően függenek attól, hogy milyen támogató politikák kerülnek elfogadásra európai, nemzeti és ágazati szinten a megfelelő pénzügyi források hozzárendelésével.²⁶

A vas- és acélipar esetében különösen fennáll a kibocsátásáthelyezés veszélye, tekintettel annak energiaigényes termelési folyamatára és az erős nemzetközi versenyre. Ennek megfelelően egyrészt 2020-ig ingyenes kibocsátási egységeket kell biztosítani az ágazat számára, másrészt új technológiákba kell beruházni (mint például az ultraalacsony CO₂-kibocsátású acélgyártási technológia, az ULCOS, vagy a CCS), biztosítandó az ágazat munkahelyeinek védelmét, és egyben felkészítendő azt a klímavédelem követelményeinek kielégítésére.²⁷

Mi több, a vállalkozások kibocsátási értékeire vonatkozó adatok segítségével *benchmark* alapú összehasonlítások végezhetőek az ismert legjobb alacsony széndioxid-kibocsátású technológiák teljesítményéhez képest, ami megteremti a kereteket ahhoz, hogy az iparág nagy ívű és gazdaságilag is értelmes erőfeszítéseket tegyen a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás terén.²⁸

Az Európai Klíma Alapítvány (ECF) szerint egyrészt az átmenet egyre fokozódó mértékű foglalkoztatási kihatásai miatt, másfelől a minőségi munkahelyek megteremtése érdekében képzési programokra van szükség, hogy lehetségessé váljék az új fenntartható iparágak és szolgáltatások kifejlesztése. E tekintetben fontos területek a megújuló energia, az energiahatékonyság (többek közt a munkaerő-igényes ágazatok is, mint például az épületátalakítás²⁹) és a közösségi közlekedés.

Ezért az ESZSZ a Tavaszi Szövetség megfogalmazásában hangsúlyozza azon követelését, hogy „az érintettek bevonásával kerüljenek kifejlesztésre olyan átmeneti programok, amelyek felkészülnek a foglalkoztatás szerkezetében bekövetkező változásokra”. Ugyanígy olyan európai keretet kell kidolgozni 2011-ig, amely hozzáigazítja az oktatási rendszer tanterveit és tanulmányi programjait a jövő környezeti és szociális változásaihoz. Ennek a keretnek kellene biztosítania, hogy a megújuló energiaforrások és az energiahatékonyság terén működő szállítók,

²⁶ Syndex és mtsai: Climate disturbances, the new industrial policies and ways out of the crisis („*Klímazavarok, az új iparpolitikák és kiutak a válságból*”): 51-52

²⁷ ESZSZ: Employment and climate policies in Europe („*Foglalkoztatás és klímapolitikák Európában*”): 7

²⁸ Sandbag (2010. szeptember): Cap or trap? How the EU ETS risks locking-in carbon emissions („*Plafon vagy csapda? Avagy hogyan kockáztatja az EU kibocsátáskereskedelmi rendszere a széndioxid-kibocsátási szintek befagyasztását*”): 11

²⁹ Európai Klíma Alapítvány (ECF) (2010): 6

berendezés-előállítók és szolgáltatók teljes láncolata megfelelő képzésben részesülhessen.³⁰

Ezért az ESZSZ olyan feltételek megteremtését sürgeti, amelyek lehetővé teszik a foglalkoztatási helyzet pontos felmérését tagállamonként és ágazonként az Európai Bizottság koordinációja alatt, figyelembe véve a klímaváltozásból fakadó valamennyi elkerülhetetlen kihívást és követelményt. Ily módon az Európai Bizottság a tagállamokkal és a társadalmi szereplőkkel együtt meg tudja határozni az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra történő európai átállás megvalósításának követelményrendszerét és forrásigényét. Például az épületek energiahatékonyságának eredményes előmozdításához kulcsfontosságú, hogy az építőipari munkavállalók specializálódott képzést kaphassanak, és így új szakmai lehetőségek táruljanak fel előttük, például „energiaügyi tanácsadóként”.

Az Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (CEDEFOP) szerint ezen közfinanszírozású intézkedéseknek különösen a kis- és középvállalkozásokra (KKV-kra) kellene irányulnia, minthogy a jelenlegi gazdasági visszaesés különösen a vállalkozói réteg számára nehezítette meg a finanszírozási forrásokhoz való hozzáférést.³¹ Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság megvalósítása sokkal inkább a meglévő készségbázis részleges átképzésének és további tökéletesítésének függvénye, mint a specializálódott „zöld” készségek kifejlesztéséé, állapítják meg a 2007-ben és 2009-ben végzett ESZSZ tanulmányok, illetve a nemrégiben megjelent CEDEFOP-elemzés.³² Ez utóbbi azt is hangsúlyozta, hogy kulcsfontosságú a környezetvédelmi oktatás általános szerves integrálása az oktatási és képzési rendszerekbe.³³

Mi több, az ESZSZ arra is rámutat, hogy milyen fontos szerepet játszik a fenntartható fejlődéssel és az energiahatékonysággal kapcsolatos korai nevelés például általános iskolai keretek, illetve a tizenévesek kezdeti szakképzésének keretei között.

Ki kell használni az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás által kínált lehetőségeket minőségi munkahelyek megteremtésére,³⁴ e tekintetben egy kiemelt program – az Európa 2020 – önmagában nem elegendő.³⁵ A fenntartható zöld munkahelyek megteremtéséhez a klímavédelmi politikáknak – mint például a lakóingatlanok szigetelését célzó programok – következetes és hosszú távú programoknak kell lenniük.³⁶

³⁰ A Tavaszi Szövetség Manifesztuma: 21

³¹ Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (CEDEFOP) (2010): 6

³² Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (CEDEFOP) (2010): 8

³³ Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (CEDEFOP) (2010): 15

³⁴ A Tavaszi Szövetség Manifesztuma: 21

³⁵ ETUC Position on the financing and managing of climate policies („Az ESZSZ álláspontja a klímapolitikák finanszírozásáról és kezeléséről”) (2010): 4

³⁶ Európai Klíma Alapítvány (ECF) (2010): Employment Impacts of a Large-Scale Deep Building Retrofit Programme in Hungary. Executive Summary („Egy nagyszabású, energiamegtakarítást célzó,

A minőségi munkahelyek megteremtését elősegítendő arra is szükség van, hogy a szociális és környezeti normák betartása alapfeltétele legyen a közpénzekből biztosított bármilyen támogatásnak.³⁷ A közösségi közlekedést szolgáló szerződések esetében alkalmazott ökológiai és szociális követelmények elősegítik a fenntarthatóság megteremtését ebben az ágazatban.³⁸ Mivel a gazdasági társaságok hajlamosak arra, hogy az élesedő versenyhelyzetre munkaköltségeik csökkentésével reagáljanak, a szociális dömpinget a szociális párbeszéd keretei között letárgyalt társadalmi normák alkalmazásával kell megelőzni.³⁹

Hasonlóképpen az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alap (EGAA) bővítésére is szükség van, hogy finanszírozhatóak legyenek azok az intézkedések, amelyek kellő védelmet biztosítanak a klímavédelmi intézkedések által érintett munkavállalók számára oly módon, hogy kevesebb negatív szocioökonómiai következménnyel kelljen szembenézniük, alternatív foglalkoztatási lehetőségek nyíljanak meg előttük, és biztosított legyen jövedelmük védelme.⁴⁰

9. Állandó egyeztetés kialakítása a szociális partnerekkel a klímaváltozási politikák szociális és gazdasági kihatásaival kapcsolatban:⁴¹

A szociális partnerek tapasztalatai alapján a szociális párbeszéd eredményesen képes meghatározni az átalakulási folyamatban rejlő lehetőségeket, bátorítani képes a megfelelő változtatásokat a szakképzésben, illetőleg biztosítani tudja a klímaváltozási politikák társadalmi támogatottságát. Ennek egy példája lehet az idősebb építőipari munkavállalók esetleges foglalkoztatása energiaauditorként. A szociális párbeszéd lehetővé teszi a munkavállalók és a munkaadók számára, hogy hasznot húzzanak azokból a pozitív lehetőségekből, amelyeket a klímaváltozáshoz való szükségszerű alkalmazkodás magával hoz.⁴²

Az ESZSZ sürgeti a szociális párbeszédet lehetővé tevő eszközök biztosítását és támogatását, illetőleg kollektív megállapodások elfogadását minden (európai,

komplex épület-felújítási program hatása a foglalkoztatásra Magyarországon. Vezetői összefoglaló):

7

³⁷ ETUC Position on the financing and managing of climate policies („Az ESZSZ álláspontja a klímapolitikák finanszírozásáról és kezeléséről”) (2010): 3

³⁸ Európai Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szövetsége (ETF) (2010): Trade Union Vision on Sustainable Transport („Szakszervezeti jövőkép a fenntartható közlekedésről”), [http://www.itfglobal.org/files/extranet/-75/9205/Brochure TRUST EN.pdf](http://www.itfglobal.org/files/extranet/-75/9205/Brochure%20TRUST%20EN.pdf): 17

³⁹ ETF (2010): 19

⁴⁰ ETUC Position on the climate change and energy package („Az ESZSZ álláspontja a klímaváltozási és energiacsomagról”) (2008): 2; A Tavaszi Szövetség Manifesztuma: 21

⁴¹ ETUC Position on the climate change and energy package („Az ESZSZ álláspontja a klímaváltozási és energiacsomagról”) (2008): 2

⁴² ESZSZ és mtsai: Climate Change and Employment: Impact on employment in the European Union-25 of climate change and CO₂ emission reduction measures by 2030. Synthesis („Klímaváltozás és foglalkoztatás: A klímaváltozásra és a CO₂-kibocsátás csökkentésére vonatkozó intézkedések hatása a foglalkoztatásra a 25 tagú Európai Unióban 2030-ig. Összefoglaló”): 9.

nemzeti, regionális, ágazati, társasági, stb.) szinten a zöld és a szociális növekedés eredményes megvalósítás érdekében.⁴³

A foglalkoztatás szerkezetében a klímavédelemből – s következésképp a fokozódó energiahatékonyságból, illetve az energiatermeléshez és -fogyasztáshoz kapcsolódó (új) technológiák megvalósításából – adódó változásokra való felkészülésként meg kell teremteni a feltételeit annak, hogy a Bizottság irányítása alatt pontosan felmérésre kerülhessen, hogy az átmenet milyen hatást gyakorol a foglalkoztatásra a különböző tagállamokban és ágazatokban.

Ezért olyan európai keretet kell létrehozni, amely elősegíti a párbeszédet a Bizottság, a tagállamok és a szociális partnerek között, s ennek révén segít meghatározni az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való igazságos átállás igényeit és szükségleteit.⁴⁴ Konkrétabban fogalmazva ez a szociális párbeszéd lehetségessé tenné a foglalkoztatás és a készségek terén elkerülhetetlenül felmerülő változások pontos meghatározását és kezelését.⁴⁵

Mi több, egy Európai Ügynökségnek kellene gondoskodnia a termékek szén-dioxid-kibocsátás szempontjából való nyomonkövethetőségéről, különösen azon termékek esetében, amelyeket nagy valószínűséggel érinthet a kibocsátás-áthelyezés, és amelyek emiatt munkahelyek elvesztését idézhetik elő, illetőleg azt, hogy a beruházások olyan országokba települnek át, amelyek kevésbé szigorú vállalatokat tettek a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése terén⁴⁶; ezen túl kerekasztalt kellene indítani a kibocsátásáthelyezés kérdéseinek megvitatására a szakszervezetek és más releváns érintettek bevonásával. A kibocsátásáthelyezés kérdésének eredményes kezelése előfeltétele annak, hogy az Európai Unió nagyra törő vállalásai megvalósulhassanak a klímaváltozással szembeni küzdelem terén.

Az ESZSZ nézőpontjából ezen állásfoglalás felvetései kulcsfontosságúak ahhoz, hogy mindenki – munkavállalók és fogyasztók egyaránt – élvezhesse az európai energiapolitika biztosította előnyöket és eredményesen hozzájárulhasson a cél eléréséhez, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású társadalom megteremtéséhez.

10. Az ESZSZ 20 prioritása az EU-s energiapolitika kontextusában 2020-ig

1. Európai Energiaszolidaritási Paktum kidolgozása2. Az <i>energiaellátás biztonságának garantálása</i>

⁴³ ESZSZ (2009): Resolution on „The climate change, the new industrial policies and the ways out of the crisis” adopted by the Executive Committee („Állásfoglalás a Végrehajtó Bizottság által elfogadott 'Klímaváltozás, az új iparpolitikák és kiutak a válságból' című dokumentumról”): 12

⁴⁴ Az ESZSZ állásfoglalás-tervezete (2010): 8

⁴⁵ ETUC Position on the climate change and energy package („Az ESZSZ álláspontja a klímaváltozási és energiacsomagról”) (2008): 2-3

⁴⁶ Az ESZSZ állásfoglalása (2010. október): 6

3. Demokratikus Európai Energiaügynökség felállítása egy általános érdekű közös európai energiapolitika előmozdítására és az energiapiac szabályozásának javítására
4. Annak biztosítása, hogy az energiaszámlák igazságos (szociálisan méltányos, megfizethető, a méltányos megtérülésen és nem a túlzott nyereségrealizáláson alapuló) árakat tükrözzenek
5. A veszélyeztetett energiafogyasztók védelme és az alacsony, illetve közepes jövedelmű háztartások energiaszámláinak csökkentése
6. Megfelelő gazdasági jelzések megfogalmazása az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére az energiapolitikák eszközeivel
7. A kutatás-fejlesztés (K+F) finanszírozása, szabályozása, illetőleg eredményességének javítása
8. Szociális és környezeti követelmények integrálása az energia-infrastruktúrára vonatkozó közfinanszírozású szerződésekbe, és az EU-finanszírozás lehetőségének fenntartása csak olyan társaságok számára, amelyek megbízható vállalati társadalmi felelősségvállalási (CSR) politikával rendelkeznek
9. A hálózatok modernizálása olyan szabályozási és pénzügyi keret elfogadása révén, amely elősegíti az intelligens energiahálózati kapacitások növelését, előmozdítja az energiatakarékosságot, és lehetővé teszi, hogy a megújuló energiaforrások, a decentralizált termelés, illetőleg a kapcsolt hő- és energiatermelés ideális módon hozzájárulhassanak a célok eléréséhez
10. Az energiatakarékosság és az energiahatékonyság javítása az ipari, az építőipari és a közlekedési ágazatban, és a teljes primer energiafogyasztás legalább 20%-kal való csökkentése az elkövetkező évtizedben az egyes tagállamokra kötelezően érvényes energiatakarékossági célok meghatározása révén
11. Olyan átalakítási program kialakítása, amely bátorítja a beruházásokat az alacsony szén-dioxid-kibocsátásra alapuló új iparpolitikákba
12. Felújítási program kialakítása a teljes lakóingatlan-állományra
13. Fenntartható és megfizethető közösségi közlekedés biztosítása
14. Az energiaforrások diverzifikálása a megújuló energiaforrások kifejlesztésével és egyéb olyan alacsony CO₂-kibocsátású alternatívák kifejlesztése révén, mint a kapcsolt hő- és energiatermelés
15. Irányelv elfogadása a fenntartható mobilitásról, amely biztosítja egyfelől a közlekedési egységek, másfelől a termelési és terjesztési rendszerek jobb koordinálását
16. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás által nyújtott előnyök kihasználása a minőségi munkahelyek létrehozása terén
17. Olyan fenntartható és minőségi foglalkoztatási programok létrehozása, amelyek előre felkészülnek a szerkezetváltásra és megelőzik az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás negatív szociális következményeit
18. Állandó egyeztetés kialakítása a szociális partnerekkel a klímaváltozási politikák szociális és gazdasági kihatásaival kapcsolatban
19. Az emberi jogok, a szakszervezeti jogok és a demokrácia érvényesülésének elősegítése oly módon, hogy azok kritériumként kerülnek megfogalmazásra részben

a közfinanszírozás megítélésekor, részben az energiaügyi párbeszéd és együttműködések kialakítása során

20. Magas színvonalú egészség- és munkavédelmi normák érvényesítése az energiaágazatban és minden más energiahasználó ágazatban, valamint a munkavállalók és polgárok hatékony védelme